

Justiits- ja Digiministeerium
info@justdigi.ee

Teie 5.05.2025

Meie 26.05.2025 nr 10-3/25/53-2

Tartu Ringkonnakohtu arvamus karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse kohta

Tartu Ringkonnakohtus tänab võimaluse eest avaldada arvamust karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse (VTK) kohta. Toome vägivallakuritegusid puudutava VTK osas välja järgmised tähelepanekud.

1. Leiame, et lubadus kellelegi „peksa anda“ täidab tihtipeale ilmselt praegugi karistusseadustiku (KarS) § 120 koosseisu. Sellesse puutuvalt tuleb hinnata juhtunu kogu konteksti ja eeldatavasti on tõsiselt võetava peksa andmise lubamise korral alust eeldada, et selle peksa andmisega kaasnevad vähemalt kerget laadi tervisekahjustused. Sellegipoolest on koosseisu laiendamine põhjendatud – kasvõi läbi VTK-s toodud näite, kus lubatakse võtta kelleltki liikumisvabadus. Ehk mõningast inspiratsiooni võiks saada ka näiteks Saksamaalt, kus samuti mõne aasta eest vastavat koosseisu (§ 241) laiendati – nüüd nähakse seal ette karistus selle eest, kui keegi ähvardab teist inimest või temale lähedast isikut mõne õigusvastase teoga, mis rikub seksuaalse enesemääramise õigust, kehalist puutumatust, isikuvabadust või mis on suunatud olulise väärtusega asja vastu. Ka Eestis võiks olla (selgelt) karistatav see, kui keegi lubab teise inimese ära vägistada vms.

2. Ähvardamise karistumäära aga ei tohiks mitte mingil juhul tõsta: kolmeaastane vangistus oleks ebasüsteemselt karm. Iseäranis ebaloogiline oleks see siis, kui KarS § 121 lg 1 eest säiliks kuni aastane vangistus – niisugusel juhul võiks pelgalt tervisekahjustusega ähvardamise eest mõista kuni kolmeaastase vangistuse, ent tervisekahjustuse tekitamise eest saaks rakendada vaid kuni aastast vangistust. Loogiline oleks see, et mingi tegevuse lubamise eest nähakse ette leebem karistus kui selle tegevuse elluviimise eest.

3. KarS § 121 lg 1 sanktsiooni osas läksid Tartu Ringkonnakohtu kriminaalkolleegiumis seisukohad lahku. Mõned leidsid, et aastane vangistus on liiga leebe – praktika on näidanud, et selle sätte kohased teod võivad olla (küllaltki) rasket laadi. Teised töid aga välja, et VTK-s pole ära toodud mingeid konkreetseid näiteid sellistest juhtumitest, kus KarS § 121 lg 1 sanktsioon oleks jäänud ebapiisavaks.

4. Näib, et VTK autorite hinnangul on probleem suuresti selles tõlgenduses, mille Riigikohus on andnud KarS § 121 lg 2 p-le 2. Sellest lähtuvalt võiks kaaluda, kas seda probleemi ei võiks lahendada KarS § 121 lg 2 p 2 ümber sõnastamine – nt „see on toime pandud lähi- või sõltuvussuhtes või sellise inimese suhtes, kellega teo toimepanija oli eelnevalt koos elanud“ vms.

5. N-ö lausaline vastutuse laiendamine abita jätmise eest ei ole põhjendatud.

6. Esiteks on tegutsemiskohustuste loomine kriminaalkaristuse ähvardusel iseenesest problemaatiline: ühiskonnaliikmete vaheline solidaarsus ei ole sedavõrd suur, et neilt saaks kuigivõrd nõuda võõraste õigushüvede kaitsmist. Isegi kui see ei ole eetiliselt kuigivõrd meeldiv, toetab sellist arusaama ka põhiseadus – nt hõlmab §-s 19 sätestatud eneseteostusvabadus ka vabadust teisi mitte aidata. KarS § 124 võrdlemisi kitsas koosseis lähtubki sellest eeldusest: kellegi aitamata jätmine on karistatav vaid väga erandlikus olukorras (kellegi elu on konkreetsetes ohus ja abistamine ei kujuta kõrvalseisjale mingit ohtu).

7. Lisaks sellele tuleb pidada silmas, et hooldajad jms isikud – kellele VTK-s viidatakse – on oma hooldusaluste suhtes garandid KarS § 13 lg 1 mõttes. Seetõttu saab neid tihtipeale võtta vastutusele läbi viimasena viidatud sätte (KarS § 13 lg 1) mitteehtsate tegevusdeliktide toime panemise eest. Nt olukorras, kus mõni hooldusalune on kehvast seisust, kannatab valude käes ja hooldaja midagi ette ei võta, paneb ta toime tegevusetusega valu tekitamise KarS § 121 lg 1 (või ka lg 2 p 2) – § 13 lg 1 järgi. Hooldaja võib vastutada isegi siis, kui hooldatav tegelikult valu ei tunne: kui hooldaja peab valu tundmist vähemalt võimalikuks ja möönab seda, järgneb vastutus tegevusetusega valu tekitamise kõlbmatu katse eest (§ 121 lg 1 (või lg 2 p 2) – § 13 lg 1 – § 25 lg 2 – § 26 lg 1). Raskematel juhtudel võib kohalduda § 13 lg 1 abil rakendatav vastutus § 118 või suisa § 113 järgi.

8. Loomapidamise keelu aluste laiendamine on põhjendatud.

Lugupidamisega

Tiina Pappel
Tartu Ringkonnakohtu esimees